

to-shoot zeshonderd soorten

Is Mossen
van Dort, Chris Buter & Bart Horvers
Jeanette Boogmans, KNNV Uitgeverij, € 49,95 (KNNV-
€ 44,95)

Prachtige full colour-uitgave zijn alle Nederlandse en Belgische mossoorten in kleur veld, met uitzondering van enkele zeer zeldzame soorten. Na een vrij beknopte maar gedetailleerde inleiding volgt de kern van het boek: de 600 mossoorten. Deze zijn ingedeeld per gebied, waardoor de ecologische voorkeuren van de mosplant goed naar voren komen. De kwaliteit van de foto's valt direct op: foto-artiest Bart Horvers heeft prachtige plaatjes afgedrukt waarop veel details zijn te herkennen. Ook de grote kracht van dit boek: de afmetingen en diverse details zijn direct en helder zichtbaar. Dit geeft informatie die voor de meeste determinatiewerken lastig is terug te vinden. De bijbehorende korte beschrijving op de belangrijkste (veld)kenmerken, waarnaast en gelijkende soorten. Tot zover de afmetingen. De op de achterkant vermeldte dat dit boek het mogelijk maakt 'om de afmetingen van de mossen in één oogopslag te brengen' is lichtelijk overdreven. Het is in de foto's geen aanduiding van vergroting ('lengtebalkje') is weergegeven. Het zou de foto nog beter bruikbaar maken. Het is ook onder de moslaag is echter van een heel andere orde: een flink aantal foto's niet de juiste soort weer! In een erratum, beschikbaar via www.blwg.nl, geven drie staande bryologen aan dat meer dan 70 niet de juiste soort of kenmerken toont, waarvan de tekst genoemd wordt. Erg jammer dat de auteurs hier onzorgvuldig te werk zijn ge-

gaan. Het goede nieuws is dat met dit erratum veel nieuwe kenmerken worden gegeven, die in combinatie met de (foutieve) foto erg leerzaam zijn. Conclusie: een prachtig fotoboek dat een geweldige aanvulling (eigenlijk een must) is op bestaande determinatieboeken en ook zo gebruikt zou moeten worden. Wel altijd eerst het erratum downloaden en achterin de fotogids plakken!

Marcel Schrijvers

x Zinnen in de natuur

Rupsen horen poepen
– Praktijkgids natuurbeleving
Jeanette Boogmans
KNNV Uitgeverij
€ 29,95

Dat natuur goed is voor kinderen, daar zijn de meeste lezers van dit Vakblad wel van overtuigd. Dat de jongelui het leuk vinden als ze er eenmaal zijn, dat ervaren de meesten van ons ook wel. Maar krijg ze maar eens achter hun computer vandaan, om te gaan wandelen op zondagmiddag. Wie 'Rupsen horen poepen' heeft gelezen, zal er geen moeite meer mee hebben. Maar ja, die gaat dan ook niet meer suf 'wandelen', nee, die gaat 'schatten voelen', 'rock-'n-rollen met alikruikeren' of 'bosparfum' maken.

Jeanette Boogmans vindt dat je natuur moet beleven met al je zinnen. Zo heeft ze haar hoofdstukken dan ook ingedeeld, per zintuig, en ze heeft daar het evenwicht nog aan toegevoegd. Elk hoofdstuk legt ze iets uit over dat zintuig bij de mens en bij dieren en geeft ze tips om met dat zintuig de natuur te beleven.

Vervolgens krijgen we spelletjes en werkvormen voor groepen, en ze sluit elk zintuig af met een paar persoonlijke natuurervaringen.

De verhalen over de zintuigen bij dieren zijn soms wat opsommerig, maar de mooie vormgeving, de afwisseling in onderwerpen en Boogmans' aanstekelijke enthousiasme maken dat ruimschoots goed. Ze heeft de tips en werkvormen weliswaar in eerste instantie gemaakt voor kinderen, maar heeft ervaren dat ze meestal ook heel goed werken bij volwassenen. De leeftijd die bij elke werkvorm wordt aangegeven, varieert aan de onderkant van 4 tot 12, maar loopt standaard tot 100 (al is er bij 'bomen klimmen' en 'tuimelen als een kastanje' wel de waarschuwing 'mits nog soepel' aan toegevoegd).

Al lijkt het boek in eerste instantie vooral gericht op mensen uit onderwijs en groepswork, elke terreinbeheerder die wel eens met een groep de natuur in gaat, kan met dit boek zijn voordeel doen. Ook met een clubje managers, scouts, plattelandsvrouwen, kleuters of wetshouders wordt een rondleiding een natuurbeleving als ze kikkerdril voelen, met sprinkhanen praten, zeepokken zien zwaaien, vieze vaatdoekjes ruiken in de bloesems van de Gelderse roos, of madeliefjes eten in een natuursalade. Ik ga het morgen meteen uitproberen met mijn eigen kinderen!

Marjel Neeffjes